

עיתון התורה

הרב שלמה לוונשטיין שליט"א

לקט פירושים מתוך שיעור פרשת שבוע
בביהכ"ס "דברי שיר" רח' זכריה 4 ב"ב יום חמישי בשעה 22:00

גליון מספר 67

וישב תשס"ט

"וישב יעקב" (לו א)

ברש"י: ביקש יעקב לישב בשלוה קפץ עליו רוגזו של יוסף, אמר הקב"ה לא די להם לצדיקים מה שמוכן להם לעולם הבא, אלא שרוצים לישב בשלוה בעולם הזה? צריך ביאור, ומה החטא בזה שביקש יעקב לישב בשלוה בעולם הזה. וגם יש להבין איך שייך על זה רוגזו של יוסף מידה כנגד מידה, וגם גוף הענין אינו מובן שח"ו חפץ יעקב להתענג בעולם הזה?

ומפרש ה"כתב סופר": העולם אומרים למה כל הגויים חושבים שיש להם עולם הבא בטוח, ובישראל צדיקים גדולים אינם מאמינים שיהיה להם עולם הבא ודואגים תמיד, כמו שמצינו בדוד המלך ע"ה "לולא האמנתי" וכו'. אלא, שאם אדם בטוח שיגיע לתכליתו לאחר אריכות ימיו, הרי כל צרותיו בעולם הזה מתגמדים ולעומת זאת אין לאדם צער יותר גדול מאשר אם הוא מסופק בחלקו בעולם הבא.

ומכיון שעשיו קבל את חלקו בעולם הזה וחלק יעקב אבינו הוא בעולם הבא, לכן צריך עשיו להיות בטוח שיהיה לו עולם הבא, שע"י זה ינוח ליבו, וישמח בעולמו וכך יהיה לו עולם הזה מושלם. ויעקב, "חבל נחלת ה'", תמיד יהיה בספק אם יגיע לעולם הבא, וע"י זה לעולם לא יהיה לו שלוה בעולם הזה, ולא ימלא שחוק פיו.

עפ"י זה מוסיף ה"כתב סופר" דהנה דאגת הצדיקים היא שיראים שמא יגרום החטא, ודואגים שמא בזמנים הבאים יחטאו. ויעקב כששב מלבן ואמר עם לבן גרתי ותרי"ג מצות שמרתי חשב שלא יחטא עוד, ומכל שכן כשישב בארץ מגורי אביו ובמדרש (בראשית רבה פרשה ד'), שהכוונה היא בארץ גיורי אביו, שגייר יצחק גרים וגם יעקב הלך בעקבותיו וגייר גרים וזיכה את הרבים, ולכן חשב שלא יכשל בעבירה כי כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו. ולכן ביקש לישב בשלוה דהיינו שלא ידאג על העולם הבא כי בודאי יזכה לו. אבל אינו ראוי לצדיקים שיחשבו שודאי יהיה להם עולם הבא, כי זו שמחה ותענוג של העולם הזה, והיינו מה שאמרו חז"ל "לא די להם לצדיקים מה שמוכן להם לעולם הבא אלא שמבקשים לישב בשלוה בעולם הזה". לכן קפץ עליו רוגזו של יוסף. ומה הכוונה? על פי מה שפירש רש"י בפסוק ל"ה שהיה סימן ליעקב שאם ימות אחד מבניו לא יהיה לו חלק בעולם הבא וזה המידה כנגד מידה כאן כי במקום מה שחשב שודאי יהיה לו עולם הבא, בא עליו הענין הזה כדי שיחשוב שאין לו עולם הבא.

"ויראו אחיו כי אותו אהב אביהם מכל אחיו וישנאו אותו" (לו ד)
מסביר ה"משך חכמה" שלכתחילה חשבו האחים שאכן ראוי שיעקב יאהב את יוסף מפני שהוא בנה של רחל. אבל כאשר ראו שאותו אהב אביהם מכל אחיו ואפילו מבנימין, אז החליטו בליבם שאהבה זו מקורה בדיבה שיוסף מביא לאביהם עליהם, ומתכבד ומתייקר אצל אביהם בקלונם לכן וישנאו אותו.

"לך נא ראה את שלום אחיך ואת שלום הצאן והשיבני דבר" (לו ד)

בחז"ל כתוב שיוסף הוציא דיבה על אחיו שקוראים לבני השפחות עבדים וחוף מזה גם אוכלים אבר מן החי. ולכן שלח יעקב את יוסף ואמר לו ראה נא את שלום אחיך היינו בני השפחות, "ואת שלום הצאן" האם הצאן שלמים או שחתכו מהם אבר בחייהם ("פרדס יוסף")

"וישליכו אותו הברה והבור ריק אין בו מים" (לו כד)
הברה כתוב חסר ו' והבור כתוב מלא? ומפרש הגר"ח קנייבסקי שליט"א בספרו "טעמא דקרא" ע"פ הגמרא (שבת כב) מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו. וכתוב ב"ספר הישר", שכשיוסף נפל לתוך הבור ברחו הנחשים והעקרבים מתוך הבור. ובוה מוסבר הענין, דבתחילה כתוב וישליכו אותו הברה חסר מפני שעדיין היו בו נחשים ועקרבים נמצא שהבור לא היה שלם והיה חסר מהנפח שלו ע"י הנחשים והעקרבים שהיו בו. אבל כשנפל פנימה יוסף, הרי שברחו הנחשים והעקרבים, נמצא שיוסף נפל על קרקע הבור והבור היה בור אמיתי ללא חסרון כל שהוא כי הנחשים והעקרבים כבר יצאו ממנו.

וזה מדויק היטב גם בפסוק שראובן אומר להם השליכו אותו אל הבור. גם שם כתוב בור עם ו' שהרי ודאי שראובן רצה שיזרקו לתוך בור שאין בו נחשים ועקרבים.

"מה בצע כי נהרוג את אחינו וכיסינו את דמו" (לו כו)
איתא בגמרא (ב"ב דף מ') וגם בסוף מס' תענית: "כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה". מקשים העולם, הלא יש לדקדק פה בלשון, מדוע כתוב בגמרא כי מי שמתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה עכשיו תיכף, הלא היה צריך לאמר "יזכה ויראה בשמחתה", לשון עתיד? ומתרץ על זה הגאון האמיתי ר' חיים

ומעשים טובים. ואז כשנזכר בזה קורע את בגדיו ועושה תשובה.

חנוכה

בנוסח על הניסים אומרים "ולך עשית שם גדול וקדוש בעולמך" ובפורים אין אומרים נוסח זה ב"על הניסים". ומתוך ה"אבן ישפה" על פי הגמרא ר"ה דף יח עמ ב: בשלושה בתשרי בטלה הזכרת ה' מן השטרות. שגזרה מלכות יון גזרה שלא להזכיר שם שמים על פיהם. וכשגברה מלכות חשמונאי ונצחום התקינו שיהיו מזכירים שם שמים אפילו בשטרות. וכך היו כותבים בשנת כך וכך ליוחנן כהן גדול לקל עליון, וכששמעו חכמים בדבר אמרו למחר זה פורע את חובו ונמצא שטר מוטל באשפה ובטלום. ואותו היום עשאו יום טוב. עכ"ד הגמרא.

ולכן לזכר זה התקינו בנוסח על הניסים לחנוכה לומר "ולך עשית שם גדול וקדוש".

ובפשטות, אומר ה"אבן ישפה", שבפורים לא היתה גזרה שלא לשמור את התורה והמצוות רק בחנוכה היתה גזרה זו, ולכן בחנוכה אומרים ולך עשית שם גדול וקדוש.

"בני בינה ימי שמונה קבעו שיר ורננים"

מפרש הגר"ח קנייבסקי שליט"א בספרו "טעמא דקרא" "שיר" היינו הלל, כמו שכתוב "השיר יהיה לכם כליל התקדש חג" (עיין פסחים צה עמ"ב) "ורננים" הוא תפילת על הניסים כמו שכתוב "רננו צדיקים בה" וכאן אומרים "מסרת רשעים ביד צדיקים".

יוחנן כהן גדול המוזכר בעל הניסים הוא יוחנן כהן גדול שהיה כהן גדול 80 שנה ובסוף נהיה צדוקי (עיין תפארת ישראל מסכת פרה) ולפי זה מפרשים את הגמרא במסכת שבת. על גמל עמוס בפשתן שעבר בתוך המבוי והחנווני הוציא את נרו החוצא ובזה גרם שישרף הגמל והפשתן. החנווני חייב. ר' יהודה פוטר בנר חנוכה.

יוחנן זה בדיוק אותיות חנוני. והרמז הוא שיוחנן כהן גדול הוציא את נרו החוצא, שהפך להיות צדוקי ועשה את הקטורת בחוץ כמנהג הצדוקים וממילא הוא חייב. אבל יהודה המכבי פטר אותו מדינה של גיהנום בזכות נס חנוכה, בזכות מסירות הנפש של צאצאיו, זכה וניצל מדינה של גיהנום.

מואלוזין זצ"ל: הנה רש"י הקדוש מפרש על הפסוק "וימאן להתנחם", "אין מקבלין תנחומים על החי", על איש חי אין מקבלין תנחומים. אמנם יש גזרה על המת שישתכח מן הלב, אבל זהו רק במת אמיתי, שהאדמה כבר כסתה אותו, מת כזה משתכח ומקבלין עליו תנחומין. אבל על מי שחושבין עליו שהוא מת אבל באמת עוד לא מת אלא חי, על מת כזה אין מקבלין תנחומין. וכן ירושלים, לו היתה מתה ולא היתה כל תקוה שתשוב לתחיה, אז היינו כבר שוכחים אותה, כמו כל מת שמשתכח מן הלב, אבל אם רואים אנחנו שכבר עברו עלינו כאלפים שנה וירושלים וארץ ישראל עוד לא נשכחו מלבנו, סימן שירושלים וארץ ישראל עוד חיות בקרבנו, ולכן "כל המתאבל על ירושלים", מי שעודנו מתאבל בתשעה באב על חורבן ירושלים, הוא "זוכה" עכשיו "ורואה" בשמחתה כי אין לך שמחה יותר גדולה מזו שתקות ירושלים עוד לא מתה בקרבנו, ועוד לא שכחנו אותה.

עכשיו נבין את דברי יהודה. יהודה אומר לאחיו, איזה תועלת תהיה לנו אם נהרוג את אחינו, הלא בודאי עלינו לכסות את דמו, שלא יודע הדבר בקהל. אבל אם יוסף ימות, הלא גזרה על המת שישתכח מן הלב, אבינו ישכח אותו והעצבות תסור ממנו, ואם כי כתוב בגמרא (שבת ל.) "אין השכינה שורה לא מתוך עצבות", זה יהיה רק בימים הראשונים, אבל כשתסור העצבות מאבינו אז תשרה עליו עוד הפעם רוח הקודש ויודע לו שאנחנו הרגנו אותו. אבל אם נמכר אותו ויוסף יחיה, אז לא יקבל תנחומים והעצבות תשרה עליו כל ימיו, אז נהיה בטוחים שלעולם לא יודע לו מי עשה זאת, "כי אין השכינה שורה לא מתוך עצבות". לכן הוא אומר "מה בצע כי נהרוג את אחינו וכסינו את דמו", הלא בזה שנהרוג אותו סוף סוף יודע לאבינו כי אנחנו הרגנו אותו. הלא טוב יותר "לכו ונמכרנו לישמעאלים" ואז יתאבל עליו אבינו כל ימיו, והשכינה לא תשרה עליו ולא יודע לו לעולם כי אנחנו עשינו זאת.

"מטה יהודה"

"וישב ראובן אל הבור והנה אין יוסף בבור ויקרע את בגדיו" (לז' כב)

מביא ה"מטה יהודה" בשם ספרי חסידים ש"ראובן" הכוונה היא לכל יהודי, כשמגיע לעת זקנה ורואה שעוד מעט הולך לעולם הבא הגוף יכנס אל הבור והנשמה תעלה לעולם הבא לתת דין וחשבון, ואז כשכבר יהיה בבור "אין יוסף בבור" כלומר, שמה אי אפשר להוסיף עוד מצוות

